

Dohnányi Ernő (1877–1960) zeneszerző, zongoraművész, karmester, zenei intézmények vezetője a 20. századi magyar zenetörténet egyik legmeghatározóbb személyisége volt. Napjainkban aligha vonná ezt kétségbe bárki is, ám alkotói és zeneélet-szervezői tevékenységének megítélése korántsem volt mindig ilyen kedvező. Részben okként, részben okozatként a zenetudomány is csak szűk másfél évtizede kezdett érdemben foglalkozni életművével (lásd például a két úttörő publikációt 2002-ből: Kiszely-Papp Deborah kismonográfiáját és James A. Grymes műjegyzékét). S bár az MTA Zenetudományi Intézet gondozásában kiadott *Dohnányi Évkönyvek* [2002, 2003, 2004, 2005, 2006/2007] arról tanúskodnak, hogy fontos alap kutatások indultak el a témában, a Dohnányi-kutatás sok tekintetben még mindig gyerekcipőben jár. Helyzetét a változékony anyagi- és személyi feltételek is nehezítik: a Zenetudományi Intézetben 2002-ben megalakult Dohnányi Archivum szűk öt évig tudott intenzíven dolgozni, ezt némi visszaesés követte, 2012 óta pedig a „Lendület” 20–21. Századi Magyar Zenei Archivum és Kutatócsoport gondozza a gyűjteményt egyetlen állandó tudományos munkatárssal (a pályázó személyében).

A továbblépésnek talán legsürgetőbb feltétele Dohnányi írásainak kritikai feldolgozása és közreadása volna. Egy ilyen kötet mintájául részben Bartók és Kodály összegyűjtött írásainak különféle közreadásai szolgálhatnak (Szöllősy [1967], Tallián [1989], Lampert–Révész [1999] ill. Bónis [1964, 1982, 1989], Vargyas [1989, 1993]), de számos más magyar zeneszerző szövegei is hozzáférhetőek már a tudományos közönség és a laikus érdeklődők számára (Farkas Ferenc [közr. Gombos, 2004], Járdányi Pál [közr. Berlász, 2000], Lajtha László [közr. Berlász, 1992], Ligeti György [Kerékfy, 2010] stb.). Persze Dohnányi nem volt abban az értelemben „író” muzikus, mint számos kortársa, vagyis sem tudományos, sem esztétikai kérdésekben nem érezte szükségét véleménye írásbeli kifejtésének, mindent egybevéve azonban számos jelentős szövege maradt fenn életének különböző periódusaiból. Márpedig az egyes írások beható ismerete, a különféle szövegváltozatok párhuzamos olvasata és értelmezése alapján fontos következtetéseket vonhatunk le Dohnányi sajátos esztétikájára vagy éppen előadóművészi, esetleg zenepolitikai működésére vonatkozóan. Enélkül éppúgy lehetetlen a zeneszerző konzervatív vagy posztromantikus stílusának értelmezése, mint a személyét és tevékenységét illető politikai vádak kutatása – hogy csak a két legkézenfekvőbb példát említsem.

A három Bolyai-ösztöndíjas évem során arra vállalkozom tehát, hogy a tudományos forráskritika elveinek megfelelően feldolgozzam, és lehetőség szerint minél teljesebb számban közreadjam Dohnányi írásait (összesen mintegy száz, változó – a pár sorostól a több nyomdai ívig terjedő – hosszúságú szöveget), és hogy e filológiai alapvetés nyomán nagy terjedelmű tanulmányban mutassam be az írásoknak a zeneszerzői életmű elemzésére és Dohnányi tevékenységének értékelésére vonatkozó jelentőségét. A teljes kötetet kétnyelvűnek szánom, mivel a publikálandó szövegek egy jelentős része eredetileg angol nyelvű, több esetben magyar és angol (és/vagy német) nyelvű, ráadásul a legterjedelmesebb írásnak, a *Búcsú és üzenet* című visszaemlékezésnek angol nyelvű, a magyartól tanulságos pontokon eltérő verziója is létezik. Miután Dohnányi írásai és az írásokhoz kapcsolódó elemzés így módon teljes egészében angolul is hozzáférhető lesz, a könyv nemzetközi érdeklődésre is számot tarthat.

A szövegváltozatok közreadásának és értékelésének természetesen a primer forrásokon kell alapulnia: a Zenetudományi Intézet, az Országos Széchényi Könyvtár, a Liszt

Ferenc Zeneművészeti Egyetem Központi Könyvtára, a Florida State University és a British Library egyaránt őriz fontos, idevágó dokumentumokat. A jelenleg ismert források között nyomtatványok, szerzői megjegyzéseket tartalmazó nyomtatványok, szerzői kéziratok, ill. gépiratok, korrektúra-levonatok, sőt hangfelvételek egyaránt szerepelnek. A dokumentumok közül jónéhánynak ez lenne az első publikációja; más, a nyilvánosság számára korábban is hozzáférhető írások értelmezését pedig a korábban teljesen ismeretlen források árnyalhatják – például Dohnányi harmadik feleségének 2014-ben előkerült naplói. A publikálandó szövegek közül kettő jelent meg más közreadó (Kiszely-Papp Deborah, illetve Kovács Ilona) munkája nyomán, ezeket – a két saját közreadásom mellett – valamelyest átdolgozva tervezem a kötetbe illeszteni. Mindehhez nemcsak a szövegközreadások zenetudományi előzményeit tekinteném mintának, de a kötet előkészítése során az irodalomtudomány modern textológiai elveit is tanulmányoznám, szem előtt tartva mindenekelőtt az MTA Textológiai Munkabizottságának módszertani ajánlásait (Bene–Békés [2014]).

A kötet elkészítésében a Dohnányi-kutatásban szerzett eddigi tapasztalataim segíthetnek: 2003-ban szakdolgozóként kapcsolódtam az éppen meginduló kutatásokba, s doktoranduszként forrásfeltárást és -feldolgozást végeztem Magyarországon (Szlabey- és Vázsonyi-hagyaték, 2006–2009) és az Egyesült Államokban egyaránt (McGlynn-hagyaték, 2005–2006, 2014). Dohnányi amerikai éveiről szóló doktori disszertációm óta is számos tanulmányt publikáltam a témában, köztük kommentárokkal ellátott szöveg-közléseket is.